

Šī pētījuma pilns teksts ir pieejams
<http://www.eumap.org> un <http://www.politika.lv>

Papildus informācijas iegūšanai lūdzu
kontaktēties ar
Lindu Curiku, Sabiedriskās politikas centru
PROVIDUS Rīgā, Alberta ielā 13, LV-1010,
curika@providus.lv vai 7039253 vai
Miriam Anati OSI Budapeštā,
manati@osieurope.org, + 36 30 2748533.

Latvijā paredzētās televīzijas reformas būtu jāpārskata

Rīgā un Budapeštā, 2005. gada 12. decembrī – Neskatoties uz to, ka pēdējo desmit gadu laikā ir veiktas plaša mēroga reformas, Latvijas televīzijas sektorā vēl joprojām ir vairāki svarīgi neatrisināti jautājumi, un tai trūkst vienotas translācijas politikas, kura ir balstīta uz vienošanos starp galvenajiem izpildītājiem. Veiksmīgas likumdošanas realizācija nav bijusi pietiekoši neatkarīga, un šī situācija var pasliktināties, ja šobrīd izvirzītie likumprojekti tiks pieņemti. Jautājumi par publiskā raidītāja neatkarību un finansēšanu paliek neatrisināti, un raidītāju ir ietekmējuši noteikumi, kuri ir bijuši diskriminējoši pret programmām krievu valodā. Translācijas sektorā trūkst arī vispārpieņemtu žurnālistikas standartu un piemērotas žurnālistu aizsardzības.

Šis ir galvenās atziņas no šodien Rīgā publiski pieejamā pētījuma par Latviju, kurš ir viens no vairākiem monitoringa pētījumiem - **“Televīzija Eiropā: likumdošana, politika un neatkarība.”** Šo pētījumu apkopoja Sergejs Kruks un sagatavoja Atvērtās sabiedrības institūts (Open Society Institute) sadarbībā ar sabiedriskās politikas centru Providus. Tajā tiek sniegta detalizēta analīze par translācijas sektoru Latvijā. Pētījumā ir izteiktas 10 rekomendācijas ar mērķi pietuvināt televīzijas sektoru starptautiskiem standartiem un iedzīvotāju vajadzībām.

Latvijā vienotas translācijas politikas izveidošanos ir negatīvi ietekmējušas konfrontējošās attiecības starp Nacionālo Radio un Televīzijas Padomi (NRTP), raidītājiem un žurnālistiem. Sergejs Kruks raksta: "raidītāju likumdošana Latvijā ataino tradīciju, kurā publiskā televīzija tiek uzskatīta par vienvirziena konveijeru politisko veidojumu informācijas izplatīšanai."

NRTP ir bijusi tendence pārstāvēt valdošo partiju intereses, kā arī tai ir bijušas saiknes ar privāto raidītāju interesēm – piemēram, vairākus gadus kavējot licences izsniegšanu otrajam komercraidītājam. Tai arī nav bijušas pietiekošas izpildes spējas un kapacitāte. Lai gan patreizējās reformas ir uzlabojušas šo situāciju, un, ja tiktu pieņemti jaunie likumprojekti par publisko translāciju un likumprojekts par radio un televīziju, tad audiovizuālās politikas izveide un komerciālo raidītāju kontrole tiktu uzticēta Kultūras Ministrijai, bez nosacījumiem, kuri nodrošinātu raidītāja neatkarību.

Atvērtās sabiedrības institūta (OSI) pētījums aicina valdību stimulēt publiskās debates par translācijas politiku, kurās tiktu iekļautas visas ieinteresētās puses. Tam vajadzētu novest vismaz pie nopietnas izvirzīto reformu pārvērtēšanas un likumprojektu labošanas. Tas būtu jāveic ar mērķi ieviest neatkarīgu pārraudzību translācijas politikai un publiskajai televīzijai, lai nodrošinātu plašu sabiedrības pārstāvniecību pārraugošajās institūcijās un arī iekļautu tieši krievu valodā runājošās minoritātes. Pētījumā arī tiek izteikts aicinājums pārraudzības institūcijām nostiprināt pārraudzības un ieviešanas translācijas likumus un mudina valdību noteikt skaidrus un konkrētus kritērijus translācijas licenču izsniegšanai.

Gan publiskā raidītāja Latvijas Televīzijas (LTV), gan NRTP uzstādījums ir atainojuši politisko partiju tendenci aizstāvēt savu politisko ietekmi LTV. LTV ir kļuvusi arvien komercializētāka – šo tendenci tiešā veidā veicina gan stabilas finansēšanas sistēmas trūkums, gan tās nacionālās televīzijas statuss (atbilstoši tam otrajam kanālam, LTV7 būtu kopumā jāpalielina LTV kopējā tirgus daļa, kas ir veicinājis viegli izklaidējošu raidījumu pārsvara veidošanos). Tas apdraud televīzijas kanāla publiskā raidītāja tēlu, kā arī rada spriedzi starp diviem komerciālajiem raidītājiem - LNT un TV3, kuri sacenšas ar LTV reklāmas jomā.

OSI pētījums aicina valdību un Saeimu ieviest skaidrību LTV finansēšanas sistēmā un noteikt skaidras robežas tam, cik daudz reklāmas materiālu tā drīkst pārraidīt. Vajadzētu arī nopietni pārskatīt ideju par licenču maksas ieviešanu kā variantu, kas garantētu stabilu, atbilstošu un neatkarīgu finansēšanas avotu.

Krievu tautības minoritāte Latvijā sastāda vienu trešo daļu no iedzīvotāju skaita. Vienpusēja translācijas likuma politika, kura aizsargā latviešu valodu tika apstrīdēta ar Augstākās tiesas lēmumu, kas to atzina par prettiesisku. Neskatoties uz to, daži ierobežojumi vēl joprojām pastāv un valdība ir centusies apiet šo lēmumu. OSI pētījums aicina valdību atcelt ierobežojumus translācijai minoritātes valodā un noteikt skaidru politiku attiecībā uz minoritātes valodas translāciju kā etniskās integrācijas instrumentu.

Visbeidzot, Latvijā nepastāv efektīga mehānisma, kurš aizsargātu žurnālistus no mediju īpašniekiem vai politiskā spiediena – tas varētu būt vai nu NRTP, vai arī profesionālo organizāciju uzdevums. Pie tam, nepastāv gandrīz nekādi rakstiski formulēti žurnālistikas standarti vai arī žurnālistu un raidorganizāciju izstrādātas normas. Šodien publicētais pētījums aicina publisko un privāto raidītāju žurnālistus izveidot noteiktus žurnālistikas standartus un aicina komerciālos raidītājus attīstīt iekšējās vadlīnijas, kas nodrošinātu redakciju neatkarību.

Piezīme redaktoriem

Šis pētījums ir daļa no 20 valstu monitoringa pētījumiem: „Televīzija Eiropā: likumdošana, politika un neatkarība”. Šos ziņojumus sagatavoja EUMAP, Eiropas Savienības monitoringa un interešu aizstāvības programma Atvērtās sabiedrības institūta ietvaros (OSI) sadarbībā ar OSI Mediju sistēmas programmu (Network Media Program). Visi pētījumi ir pieejami internetā <http://www.eumap.org>. Papildus informāciju par OSI variet iegūt www.soros.org.

Pētījums par Latviju tika sagatavots sadarbībā ar sabiedriskās politikas centru Providus. Sabiedriskās politikas centrs Providus veic politikas analīzi un aktīvi iesaistās politikas veidošanas procesā ar mērķi sasniegt ievērojamas pārmaiņas jomās, kas ir nozīmīgas Latvijas attīstībai. Providus savā darbībā piedāvā pētījumu un politikas analīzes publikācijas, ekspertu slēdzienus valsts pārvaldei politikas veidošanas procesā, konsultāciju pakalpojumus un apmācības, kā arī veicina sabiedrības iesaistīšanos politikas veidošanā.

Papildus informāciju par Providus variet iegūt <http://www.providus.lv>.